

Groenstructuurvisie Kalf

Colofon

Gemeente Zaanstad
Dienst Stedelijke Ontwikkeling
Afdeling Ruimtelijke Kwaliteit
Postbus 2000
1500 GA Zaandam
T 14075
www.zaanstad.nl

Projectteam

Henri Reuver	projectleider
Erwin Neelen	verkeerskundige
Arjan Schreuder	beheerder groen
Marc Kerpel	landschapsarchitect

Copyright

Gemeente Zaanstad
november 2013

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	7
2. Ruimtelijke Analyse	9
2.1 Locatie in Zaanstad	9
2.2 Stedenbouwkundig concept	9
2.3 Groenstructuur / Openbare ruimte	10
2.4 Verkeer en parkeren	10
2.5 Beleidsaspecten	11
3. Huidige groenstructuur	14
3.1 Inleiding	14
3.2 Huidige groenstructuur	14
3.3 Groenelementen	20
3.4 Kwaliteiten van het groen	22
3.5 Kansen en knelpunten	22
4. Groenvisie	24
4.1 Inleiding	24
4.2 Algemene visie wijk	24
4.3 Groenvisie per bouwsteen	26
4.4 Groenvisie per groenelement	33

Samenvatting

De aanleiding voor deze groenstructuurvisie is een actualisatie van het bestaande beleidskader en de wijkgerichte aanpak van het onderhoud van de openbare ruimte. Het doel is om met behulp van de visie de bestaande groene en waterrijke identiteit van de diverse deelgebieden binnen het Kalf te versterken. Daarnaast biedt de visie een duidelijk handvat voor het groenbeheer van de aankomende 10 jaar.

Huidige situatie

De wijk is een typisch voorbeeld van een wijk uit de jaren '70. De opzet van de wijk is geen afgeleide van het landschap, maar van de toen heersende ideeënstroom over nieuwe woonwijken. Deze moesten vooral een eigen karakter en identiteit hebben, los van de omgeving waarin zij ontstonden.

Door deze ideeën is een kleinschalig, gevarieerd woonmilieu, het zogenaamde "micro"klimaat ontstaan. Het groen sluit hier ook op aan.

Deze visie behandelt de groenstructuur op het niveau van de wijk voor de komende 10 jaar. Het is een beleidsinstrument voor de keuze van de aard en omvang van het groen. Vervolgens is het de taak van de afdeling Beheer om deze beoogde kwaliteit van het stedelijk groen te waarborgen.

Visie

De ontwerpideeën van de wijk, zoals bedacht in de jaren zeventig van de vorige eeuw, voor een gevarieerd woonmilieu met een eigen karakter en identiteit en bijbehorende groenstructuur vormen het uitgangspunt voor de visie. Dit heeft tot gevolg dat de inrichting van de openbare ruimte rond dezelfde stedenbouwkundige elementen (bijvoorbeeld parkeerplaatsen) verschillend wordt ingericht in verschillende delen van de wijk en daarmee het eigen karakter behouden blijft. De kleinschaligheid zal binnen onderdelen van 't Kalf op plekken teruggebracht worden tot grotere eenheden omdat dit de kwaliteit van de openbare ruimte ten goede komt. Belangrijke overweging hierbij vormt ook het bijbehorende onderhoud van de diverse groenonderdelen. Deze omslag leidt daarnaast tot vergroting van de identiteit van de overige groenelementen. Voor het Kalf zal de hoeveelheid bomen, de boombalans, ongeveer gelijk blijven. Wel vindt er een verschuiving van de locatie van de bomen plaats. In het eilandenplan zullen de bomen in het straatprofiel verdwijnen en zullen in de randen van het plan of in centraal gelegen plekken gecompenseerd worden.

1. Inleiding

Aanleiding

Gemeente Zaanstad hecht grote waarde aan een hoge kwaliteit van de leefomgeving. De groenstructuur draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving binnen de gemeente. Voor het groen dateert het beleidskader uit 1991. Om de kwaliteit van de openbare ruimte en het groen te waarborgen is het noodzakelijk het beleidskader te actualiseren en is het streven voor alle wijken een (herziene) groenstructuurvisie op te stellen.

In 't Kalf wordt het maaiveld opgehoogd, de riolering vervangen en de openbare ruimte heringericht. Om de werkzaamheden zo efficiënt en zorgvuldig mogelijk te combineren is het voorbereiden van de vervanging van de riolering gekoppeld aan het opstellen van de groenstructuurvisie en het ontwerp voor de openbare ruimte. Door deze zaken op elkaar af te stemmen kan er in één keer een toekomstbestendige inrichting van de wijk worden gerealiseerd.

Doel

Deze visie behandelt de groenstructuur op het niveau van de wijk. Het plan geeft de visie weer op de toekomstige ontwikkeling van het groen in de wijk voor de komende 10 jaar. Het is een beheersinstrument voor de keuze van de aard en omvang van het groen. Bovenal dient het een belangrijke bijdrage te leveren aan de instandhouding en de verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte in Zaanstad. Deze groenstructuurvisie heeft de volgende doelen:

- Bepalen huidige kwaliteit van het groen en de daarmee samenhangende structuren;
- Bepalen van de gewenste kwaliteit van het groen en de daarmee samenhangende structuren;
- Het creëren van een duurzame structuur;
- Bieden van een kader voor de groeninrichting;
- Doen van voorstellen en geven van richtlijnen voor de verbetering van inrichting van het openbaar groen.

Afbakening

De visie heeft betrekking op de wijk Het Kalf en het beschermd dorpsgezicht Haaldersbroek. Het Jagersveld is niet opgenomen in deze groenstructuurvisie, omdat het recreatiegebied een rol vervult op het niveau van de stad. Deze visie gaat voor 10 jaar gelden, maar doelstelling is om een groenstructuur aan te planten die decennia lang mee gaat. De groenstructuurvisie is de nota waarin de gemeente Zaanstad het beleid vastlegt dat zij de komende 10 jaar wil voeren voor het groen in 't Kalf. De nota is geschreven voor huidige en toekomstige bestuurders, ontwerpers, beheerders, voor alle bewoners en voor hen die betrokken zijn bij het ontwerp, de inrichting en het beheer van het groen.

Aanpak

De groenstructuurvisie heeft als doel om de groene structuur voor 't Kalf voor de komende tien jaar te bepalen en kwalitatief en kwantitatief te verbeteren. Door middel van een ruimtelijke analyse van de wijk zullen kenmerkende ruimtelijke eenheden, de bouwstenen, worden onderscheiden. Per bouwsteen wordt gekeken naar de bomen (kwaliteit en aantal), de heesters en het algemene beeld van de bouwsteen. Hieraan wordt een visie gekoppeld voor de wijk met beplantingsvoorstellen.

Leeswijzer

- Hoofdstuk 2 is een algemene analyse die de stedenbouwkundige context beschrijft en de huidige beleidsvisies.
- Hoofdstuk 3 beschrijft de huidige groenstructuur, de status van de bomen en de kansen en knelpunten.
- Hoofdstuk 4 beschrijft de visie op hoofdlijnen en vervolgens per bouwsteen. Deze visie beschrijft de belangrijkste elementen van de groenstructuur.

2. Ruimtelijke analyse

2.1 Locatie in Zaanstad

Beschermde dorpsgezicht Haaldersbroek en woonwijk 't Kalf liggen vlakbij de uitvalswegen A7 en A8. Het gebied grenst aan de Leeghwaterweg (N515) in het noorden. De westzijde wordt begrensd door de Zaan, de Poel en de Kuil, met daarin het schiereiland de Hemmes. Daarnaast grenst 't Kalf aan prachtige buitengebieden zoals recreatiegebied Jagersveld, het buitengebied van Oostzaan en de typische polderlandschap van de Wijde Wormer. Deze gebieden vormen de oostelijke en zuidelijke grens.

2.2 Stedenbouwkundig concept

Het bewoningslint aan de dijk langs de Zaan bij het Kalf en het buurtschap Haaldersbroek dateren uit de 14e tot de 15e eeuw met uitbreidingen in de 17e en 18e eeuw. De dijk en de bebouwing zijn dan ook van cultuurhistorische en archeologische waarde. Haaldersbroek is een kleine agrarische nederzetting in de Kalverpolder. Het ruimtelijke karakter wordt bepaald door de T-vormige hoofdstructuur, waarbij de paden ondergeschikt zijn aan de waterwegen. Sinds het einde van de jaren zeventig van de 20e eeuw werd het buurtschap 't Kalf opgenomen in de nieuwbouwwijk Het Kalf. De wijk maakt onderdeel uit van de wijk Zaandam-Noord. De wijk is een typisch voorbeeld van een wijk uit de jaren '70. De opzet van de wijk is geen afgeleide van

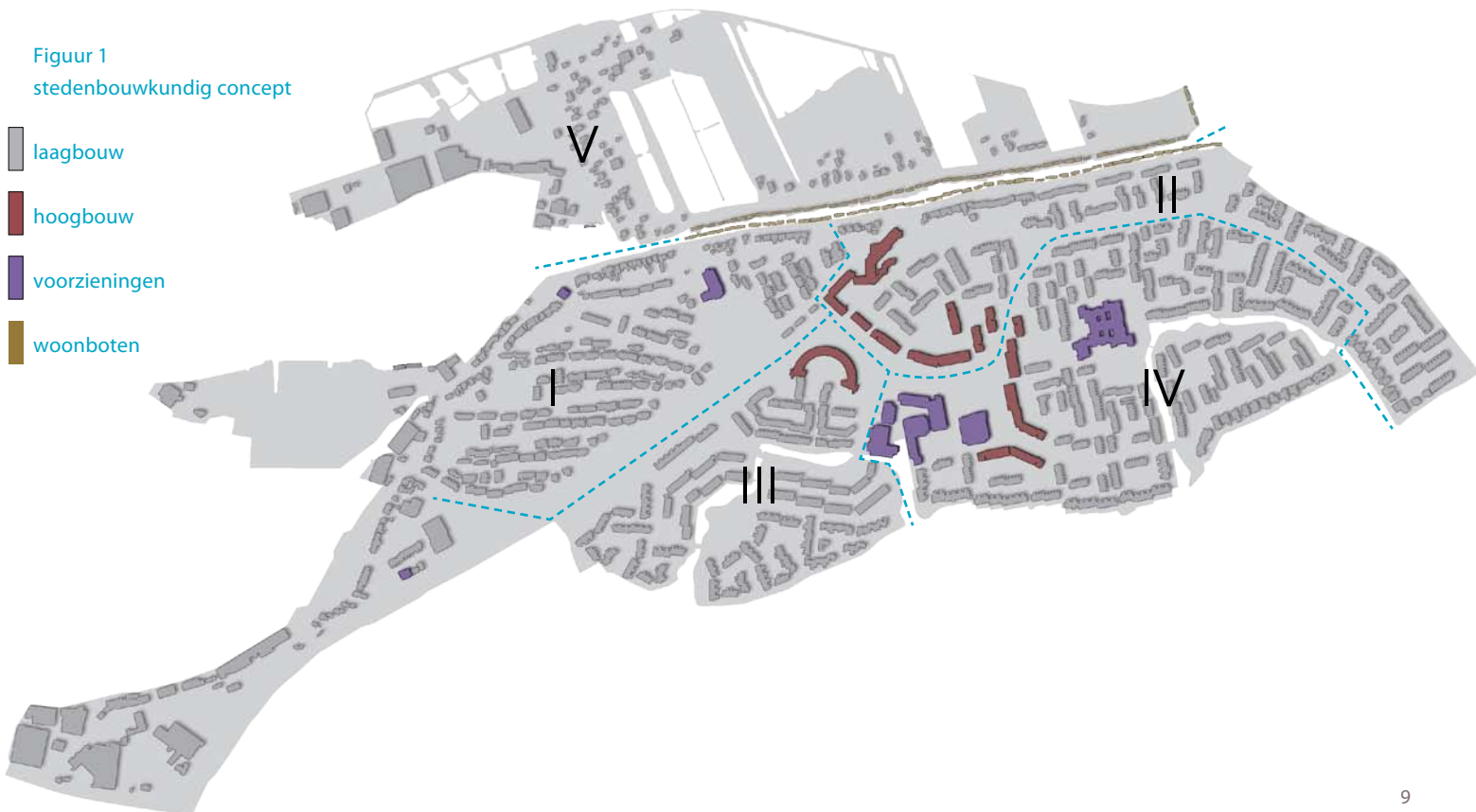
het landschap, maar van de toen heersende ideeënstroom over nieuwe woonwijken. Deze moesten vooral een eigen karakter en identiteit hebben, los van de omgeving waarin zij ontstonden. Door deze ideeën is een kleinschalig, gevarieerd woonmilieu, het zogenaamde "micro"klimaat ontstaan. Het groen sluit hier ook op aan.

De stedenbouwkundige structuur van de wijk is divers, grofweg zijn er vijf gebieden te omschrijven:

- I Woongebied noordwest (eilanden en hofjes)
- II Woongebied noord (ten noorden van de weg Rijn-Waal)
- III Woongebied zuid (ten zuidwesten van het winkelcentrum)
- IV Woongebied oost (ten oosten van het winkelcentrum en ten zuiden van de Waal)
- V Haaldersbroek

Centraal in de wijk ligt een aantal voorzieningen zoals sporthal de Tref, politiebureau, een jongerencentrum, de bibliotheek, winkelcentrum de Drielse Wetering en drie basisscholen. Ook heeft de wijk een bejaardenhuis. De entree van de wijk, aan de westzijde, wordt gevormd door sportvelden. Centraal in het eilandenplan, langs de Braak, staat de kerk.

Figuur 1
stedenbouwkundig concept

2.3 Groenstructuur/Openbare ruimte

Kenmerkend voor 't Kalf zijn de vele kleine plantvakken met aangepast assortiment. Daarnaast wordt het groene beeld van de wijk bepaald door grotere vakken met sierheesters of bosplantsoen en door de grote hoeveelheid bomen. De bomen bestaan uit zowel straatbomen als solitaire en het assortiment is zeer gevarieerd.

Het silhouet van Haaldersbroek wordt bepaald door de hoogopgaande beplanting, die de structuur van het dorp benadrukt. Daarnaast is het individuele karakter van de erfinrichting, open of besloten, kenmerkend voor het dorpsgezicht.

Naast het groen speelt ook het water een belangrijke rol in 't Kalf. Zo wordt de noord en noordwestzijde van de wijk begrensd door de aftakkingen van de Zaan. De waterstructuur binnen het plan van de eilanden is nadrukkelijk aanwezig en speelt een structurerende rol. Ten zuiden van 't Kalf ligt het Jagersveld, een groot recreatiegebied. Vanuit het Jagersveld komt de Gouw de wijk binnen.

De groenstructuur zal in hoofdstuk 3.2 nader uitgewerkt worden.

2.4 Verkeer en parkeren

De doorgaande route wordt gevormd door de Dr. H.G. Scholtenstraat, Rijn, Waal en Ramsbeek. Dit is een deel van de oorspronkelijk geplande ringweg. Deze hoofdstructuur wordt gevormd door een brede weg met een vrij liggend fietspad die wordt begeleid door bomen.

De andere wegen binnen het plangebied zijn erfontsluitingswegen met een verblijfsfunctie en vallen daarmee binnen het 30 km/uur regime. De ontsluitingswegen van de diverse delen in de wijk worden begeleid door bomen.

De stedenbouwkundige opzet van de wijk is zodanig opgezet dat de woonstraten bijna allemaal eindigen in parkeerterreinen. Zeker in de Eilandenbuurt waarbij parkeren in geconcentreerde vorm bijna volledig aan de randen van de buurt gerealiseerd is.

Langzaam verkeer

Er is een regionale fietsroute vanaf Zaandam via het Jagersveld, het Kalf en de Zaanse Schans naar Wormer. Het fietspadennetwerk in het recreatiegebied Jagersveld mist een verbinding naar het centrum. In het plangebied is er daarnaast sprake van een fijnmazige fietsontsluiting met een lokale functie.

figuur 2
groenstructuur / openbare ruimte

2.5 Beleidsaspecten

Bestaande beleidsdocumenten zijn van invloed op de toekomstige ontwikkelingen van het Kalf. Uit de drie meest relevante beleidsstukken zijn de belangrijkste onderdelen hieronder samengevat.

Ruimtelijke Structuurvisie “Zichtbaar Zaans”; 2012

In de structuurvisie wordt de ruimtelijke ontwikkeling van Zaanstad tot 2020 geschetst. Met het begrip Zaans Mozaïek wordt de grote verscheidenheid en kleinschaligheid van de buurten binnen Zaanstad aangegeven. Bijna alle buurten kennen een eigen identiteit en trekken om die reden speciale doelgroepen aan.

In het plan wordt het profiel van de woonwijk Kalf gezien als een mono functioneel woongebied met een winkelcentrum waar alle voorzieningen zijn geclusterd. Een algemeen kenmerk is de zeer groene, maar vaak ook ondefinieerbare openbare ruimte. Deze ruimtes liggen tussen de woningen en zorgen voor een groene uitstraling.

Bij transformatie wordt de wens uitgesproken om het Kalf onder het profiel ‘Nieuw tuinstedelijk’ te brengen. Het Nieuw tuinstedelijke profiel gaat uit van een openbare ruimte die versterkt wordt door een duidelijke samenhang tussen de groene inrichting van

de buurt en de voortuinen. Dit wordt onder andere bereikt door groene straatprofielen. Bijzondere openbare ruimten zijn duidelijk begrensd en kennen een hogere kwaliteit van de inrichting dan de rest van de wijk. Daarnaast kan de noodzaak tot waterberging worden benut voor het creëren van extra groen blauwe ruimte.

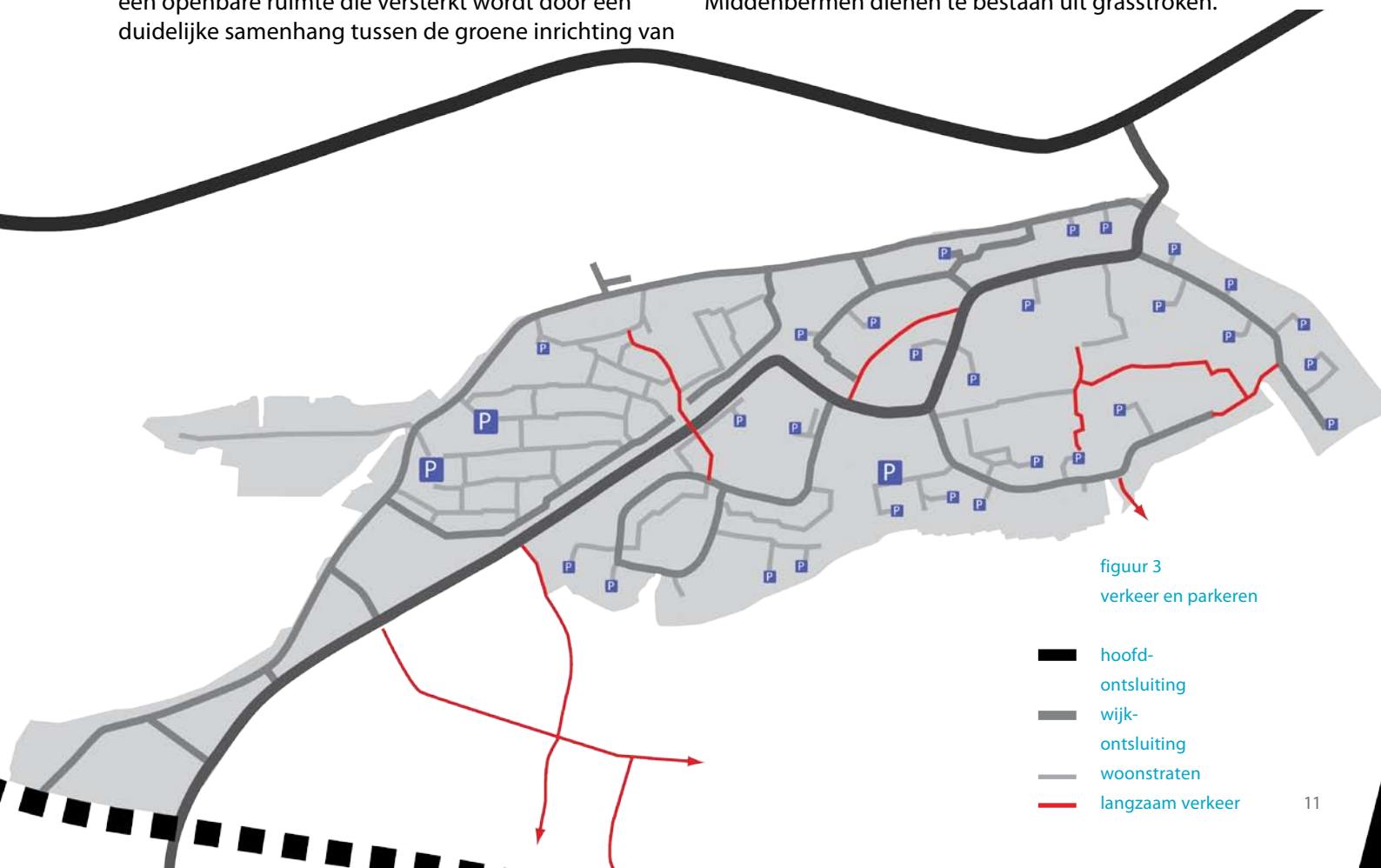
Groenstructuurvisie Zaanstad; 1991

Door het vele snippergroen en de hoge onderhoudskosten wordt aanbevolen om voor de wijk een complete groenreconstructie te maken met minder plantvakken en een minder gevarieerd sortiment. Daarnaast zijn er nog specifieke plekken aangewezen die verbeterd zouden kunnen worden.

De dijk ‘t Kalf die langs de Zaan loopt heeft een stedelijk karakter. Het profiel is wisselend mede omdat de rooilijnen van de huizen variëren. Op sommige plekken langs dit tracé is ruimte voor bomen. Op die plaatsen is ruimte voor wegbegeleidende beplanting gewenst in de vorm van lindes of platanen. Wel is groeiplaatsverbetering gewenst.

De Dr. H.G. Scholtenstraat is onderdeel van een doorgaande weg op het niveau van de gehele stad.

Waar mogelijk dienen aaneengesloten rijen bomen aan weersijden van de weg worden toegepast. Middenbermen dienen te bestaan uit grasstroken.

figuur 3
verkeer en parkeren

- hoofd-ontsluiting
- wijk-ontsluiting
- woonstraten
- langzaam verkeer

Daarnaast is aan de Zaan, tussen de woonwijk en de spoorlijn, ruimte voor een extra groene plek. Deze plek accentueert een bijzonder punt en / of vormt een aanvulling van de hoeveelheid openbaar groen in de achtergelegen buurt.

De knelpunten en kansen uit de groenstructuurvisie voor 't Kalf uit 1991 zijn bijna allemaal nog intact. In de vernieuwde visie zullen verscherpte aanpassingen moeten plaatsvinden om de kansen te benutten en de knelpunten om te zetten in een versterkte ruimtelijke kwaliteit voor de wijk. De aanbevelingen uit het rapport zijn hieronder puntsgewijs weergegeven:

- Het snippergroen dat aan de woonbebouwing grenst, waar mogelijk, af stoten of privatiseren;
- Hoofdstructuur versterken door middel van groen;

Bomenbeleidsplan; 3 september 2009

In het plan wordt de zorg voor bomen in Zaanstad uitgesproken. Door de grote dynamiek in het stedelijk gebied staan bestaande groenelementen, inclusief bomen onder druk. Het doel van het plan is dan ook om monumentale en waardevolle bomen en boomstructuren beter in stand te houden, te beschermen en te betrekken bij ontwikkelingsgerichte activiteiten in de stad. Hiervoor zijn in het beleidsplan 8 categorieën behoudenswaardige bomen opgenomen.

Voor de lijst met behoudenswaardige bomen, zie hoofdstuk 3.3

3. Huidige groenstructuur

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt de situering en kwaliteit van de groenstructuur van het Kalf beoordeeld en nader uitgewerkt binnen de verschillende deelgebieden. Per deelgebied worden de verschillende 'ruimtelijke bouwstenen' en de afzonderlijke groenelementen besproken. Tot de groenstructuur behoort ook de waterstructuur.

3.2 Huidige groenstructuur

De ontwerpgedachte van 't Kalf, een kleinschalig en gevarieerd woonmilieu, heeft ook geleid tot een vergelijkbare groenstructuur. Deze structuur maakt van 't Kalf in zijn geheel een erg groene en waterrijke wijk. Kenmerkend is de variatie in formaat van de plantvakken en het assortiment. In de wijk is een divers bomenbestand. Meest voorkomende soorten zijn onder meer de berk, wilg, esdoorn en iep. Naast de bomen wordt het groene beeld van de wijk bepaald door een afwisseling van vele kleine en grotere plantvakken met sierheesters of bosplantsoen.

Hoewel 't Kalf een groene wijk is, is er geen duidelijke structuur aan te wijzen. Er zijn eigenlijk twee hoofdaders. Enerzijds is er de beplantingsstructuur langs de hoofdontsluitingsweg Dr. H.G. Scholtenstraat-Rijn-Waal en anderzijds concentreert zich de beplanting langs de watergangen in de wijk.

Voor 't Kalf zijn er vijf deelgebieden met daarin een aantal bouwstenen in de groenstructuur/openbare ruimte te onderscheiden. Behalve de groenstructuur van de deelgebieden is er in het Kalf nog de groenstructuur van recreatiegebied Jagersveld, de belangrijkste gebiedsontsluitingsweg en het oude lint. Deze zullen besproken worden op de volgende pagina's ondersteund door kaartmateriaal en foto's.

Recreatiegebied

Ten zuiden van 't Kalf ligt het Jagersveld, het grootste recreatiegebied van de gemeente Zaanstad. Het gebied is op te splitsen in een intensief recreatief gebied in het westen en een extensief natuurgebied in het oosten. In het intensieve gebied kan men zwemmen, vissen en met een boot varen. Daarnaast liggen er fiets- en voetpaden en enkele surfstrandjes. Het recreatiegebied is goed verbonden met de wijk door een viertal langzaam verkeerverbindingen. Het natuurgebied is een echt Hollands polderlandschap met een karakteristiek patroon van evenwijdig lopende waterlopen, wuivende rietkragen en weidse grasvelden en herbergt specifieke flora en fauna.

Hoofdgroenstructuur langs gebiedsontsluitingsweg Dr. H.G. Scholtenstraat-Rijn-Waal

Deze weg dient enerzijds ter ontsluiting van de woonwijk en anderzijds verbindt de weg 't Kalf met de snelweg en de rest van Zaanstad. De ontsluitingsweg wordt gekenmerkt door een variërend groenbeeld. Het westelijke gedeelte, de Dr. H.G. Scholtenstraat wordt het zwaarst begeleid door beplanting. De bomen die langs de weg staan bestaan uit esdoorns, lijsterbes, eiken en populieren. Daar waar de woonwijk dicht aan de weg grenst wordt de weg van de bebouwing afgeschermd door bosplantsoen. Zodra de weg overgaat in het middengedeelte, Rijn, krijgt de weg een ander karakter. De rijbanen worden van elkaar gescheiden door een middengeleider die beplant is met iepen. Ook de zuidzijde van de weg wordt begeleid door iepen. Het oostelijke gedeelte, Waal, heeft weer een gevarieerd groenbeeld met onder andere esdoorns, essen, geknotte wilgen en eiken.

De groenstructuur van de weg ten zuiden van het spoor, buiten het plangebied, bestaat uit esdoorns, essen en platanen.

figuur 4
Huidige groenstructuur

Hoofdgroenstructuur langs historisch dorpslint 't Kalf

De straat 't Kalf is een dorpslint en vormt een belangrijke identiteitsdrager voor Zaanstad. De weg is grotendeels onbeplant alleen op enkele punten wordt het zicht op het water volledig ontnomen door dichte bosschages op de oever. Daar waar voldoende ruimte is binnen het profiel staan enkele solitaire bomen met een onderbegroeiing van gras.

ruimte voor groen langs dorpslint 't Kalf

duidelijk aanwezige waterstructuur

Karakter van één van de vele parkeerhoven

Groenstructuur De eilanden

Een groot deel van de groenstructuur binnen dit woongebied concentreert zich langs de oevers van de waterstructuur en de Dr. H.G. Scholtenstraat. Het woongebied wordt aan de zuidzijde afgeschermd van de Dr. H.G. Scholtenstraat door een bosplantsoen.

De overige groenstructuur wordt bepaald door veel kleinere heestervakken veelal geconcentreerd nabij parkeerhoven en speelplekken. De randen zijn voorzien van gras en de oevers met o.a. groot hoeblad en verspreid over het terrein staan enkele bomen. De parkeerhoven zijn verschillend van karakter door de aanwezige vorm van het terrein en het toegepaste assortiment. Recentelijk is parkeerhof De Twee Gebroeders al heringericht. Volwassen bomen van goede kwaliteit zijn bij de herinrichting gespaard en hebben een belangrijke stempel op inrichting van het parkeerterrein gedrukt. De langzaam verkeersroute die van de eilanden naar het zuidelijke gedeelte loopt wordt geflankeerd door platanen.

Tussen de woonblokken (eilanden) komen groene plekken voor die tot aan de watergang reiken. Sommige plekken zijn voorzien van een speelplek. Ook in de straatprofielen van de eilanden staan enkele bomenrijen

figuur 5

Groenstructuur de eilanden

Groenstructuur Noord

Tussen Bolsbeek en Ramsbeek concentreert het groen zich als kleine eenheden binnen de parkeerterreinen. Ten oosten van Ramsbeek concentreert het groen, bestaande uit bomen, heesters en hagen, zich juist rondom de parkeerhoven waardoor de hoven als ruimte duidelijk worden afgeschermd van de overige openbare ruimte. Daarnaast concentreert het groen zich langs de Waal. Door de variatie in groenelementen heeft het straatprofiel een variërend karakter.

groot groengebied in de wijk

groenstructuur in één van de parkeerhoven

groenstructuur in één van de straten

figuur 6

Groenstructuur Noord

ingang naar één van de vele parkeerhoven

groenstructuur langs het Hollands Diep zonder watergang

groenstructuur langs het Hollands Diep en aangrenzende watergang

Woongebied Zuid

De waterstructuur is een nadrukkelijk onderdeel van de openbare ruimte en daarmee de groenstructuur. De groenstructuur concentreert zich met name langs de hoofdinfrastructuur de gebiedsontsluitingsweg en aan de rand van het woongebied in het Jagersveld. De overige groenstructuur wordt bepaald door veel kleinere heestervakken veelal geconcentreerd bij parkeerterreinen. Daarnaast vormt het terrein rond de flat bij Slochterdiep/ Kolonelsdiep door zijn vorm een duidelijk onderscheidend element (als binnenplaats) in de groenstructuur.

figuur 7

Groenstructuur Zuid

Woongebied Oost

Een groot deel van de groenstructuur binnen dit woongebied concentreert zich langs de openbaar toegankelijke oevers van de waterstructuur en de (gebieds)ontsluitingsweg.

De overige groenstructuur wordt bepaald door veel kleinere heestervakken verspreidt door het gebied maar wel geconcentreerd nabij speelplekken en parkeerterreinen. Binnen de te onderscheiden eenheden heeft de aanwezige groenstructuur een divers karakter.

groenstructuur langs de IJssel

concentratie van het groen langs de aanwezige waterstructuur

de diversiteit in uitstraling van het groen rond een parkeerterrein

figuur 8

Groenstructuur Oost

Beschermde dorpsgezichten Haaldersbroek

De T-vormige hoofdstructuur en bijbehorende groenstructuur van Haaldersbroek wordt versterkt door de aanwezige waterwegen en het groen op particulier terrein. Dit groen bestaat uit solitaire bomen, boomgaardjes, vaste planten en kleine open weilandjes. De open weilandjes spelen een belangrijke rol in de doorzichten vanuit het buurtschap op het aangrenzende landschap. Binnen het straatprofiel (Haaldersbroek) staan enkele knotbomen aan de slootkant. Het profiel van de Haaldersbroekdwarsstraat wordt bepaald door de vaart, die van belang is voor de bereikbaarheid van de erven, met een zeer smal pad erlangs. Langs deze oever staan geen bomen.

De aangrenzende Kalverpolder heeft een open karakter. Door de beplanting in de langgerekte tuinen van de woningen aan de Braakdijk neemt de openheid van de polder af.

3.3 Groenelementen

Algemeen

Woonwijk het Kalf beslaat een oppervlakte van circa 1.250.000m². Daarvan bestaat 16% (200.000m²) uit groen, onderverdeeld in de volgende groenelementen:

Bomen	ruim 3400 stuks
Gras	38%
Ruig/bloemrijk grasland	26%
Heesters	23%
Bosplantsoen	10%
Vaste planten en rozen	3%

Bomen

Er is een grote verscheidenheid (soort en grootte) aan bomen aangeplant in de wijk. De bomen staan solitair of in rijen in de parkeervelden, in straatprofielen of in grote gazons. Er is geen keuze gemaakt in helderheid en uniformiteit.

Bijzondere bomen

Het Kalf bevat de volgende behoudenswaardige bomen:

Dendrologisch waardevolle bomen

- Katsuraboom, Eefsebeek 8
- Honingboom, Buurserbeek 1

(potentieel) Waardevolle bomen

Verspreid in 't Kalf staan 85 potentieel waardevolle bomen. Veel voorkomende soorten zijn de zomereik, Hollandse iep, plataan, zilverlinde en vleugelnoot. Op een aantal plekken staat een cluster potentieel waardevolle bomen, te weten:

- Iepen, Rijn
- Iepen, Veersemeer
- Vleugelnoot, groenzone Bolksbeek

Waardevolle boomstructuren

- Zomereik, Dr. H.G. Scholtenstraat
- Platanen, De Oude Zwan
- Platanen, fietspad de Poelsnip
- Zomereik, De Halve Maan
- Haagbeuken, Amstelmeer

Beeldbepalende bomen

Verspreid in 't Kalf staan 259 beeldbepalende bomen. Veel voorkomende soorten zijn de wilg, berk, populier, es, moerascypres, plataan, iep en de els. Het grootste cluster beeldbepalende bomen (populieren) staat langs de Dr. H.G. Scholtenstraat.

Gras / ruig gras

Meer dan de helft van het groene beeld van het Kalf bestaat uit (ruig) gras. Naast het feit dat het merendeel als speelgazon wordt gebruikt, is het andere deel grotendeels ter begeleiding van de watergangen. En daarmee is het gras een uiterst beeldbepalend kenmerk van het Kalf.

Heesters

Het aandeel heester is ondanks een kwart van de totale oppervlakte aan groenelementen door de egale verspreiding in de wijk nadrukkelijker aanwezig dan in eerste instantie zou worden verwacht.

Bosplantsoen

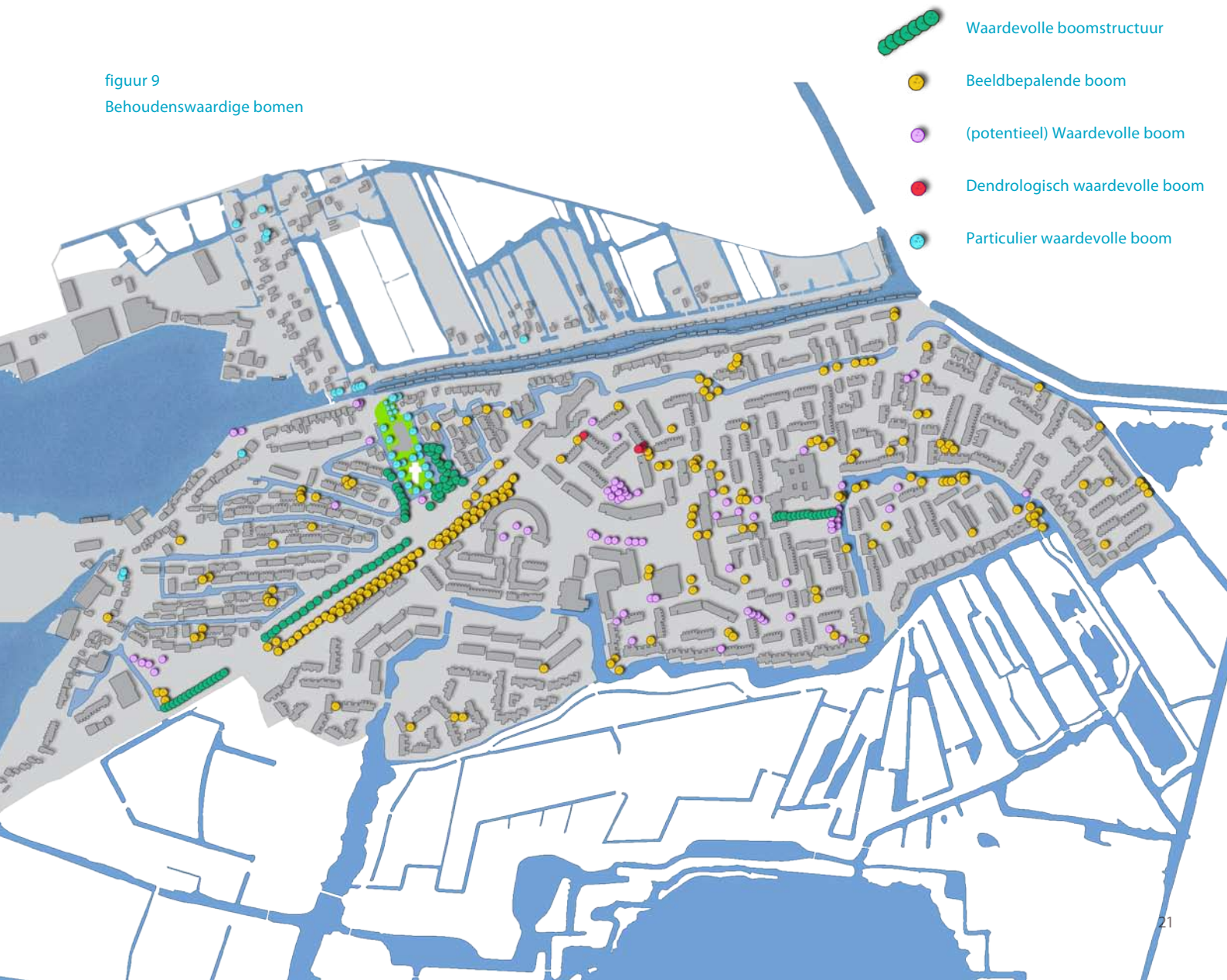
De taluds en randen van de Dr. H.G. Scholtenstraat zijn beplant met bosplantsoen. Deze zone heeft vooral een functioneel karakter als buffer tussen de weg en de woonwijk. Daarnaast treffen we verspreid in de wijk nog enkele bosplantsoenen aan waarvan de functie minder duidelijk is.

Vaste planten en rozen

Verspreid over de wijk treffen we deze groenelementen aan. Het aandeel in percentage is te verwaarlozen. Echter maken deze elementen wel een wezenlijk onderdeel uit van het microklimaat zoals de wijk is opgezet.

figuur 9

Behoudenswaardige bomen

3.4 Kwaliteit van het groen

Per groenelement wordt in deze paragraaf de kwaliteit van het groen beschreven.

Bomen

De kwaliteit van de bomen in 't Kalf is recentelijk onderzocht. De bomen zijn beoordeeld op conditie, veiligheid en beheerbaarheid. Van de ruim 2600 bomen is, volgens de inventarisatie, de kwaliteit van 150 bomen slecht tot zeer slecht en komt in aanmerking voor kap. Voor nog eens ruim 250 bomen geldt een verminderde toekomstverwachting.

Gras

De grasvelden zijn goed van kwaliteit. Hier en daar wat te vochtig.

Heesters

De heesters, die verspreid in de wijk staan, vragen vanuit visueel aspect om beheersmaatregelen of de beplanting is versleten en dient in zijn geheel vervangen te worden.

Bosplantsoen

De conditie van het bestaande bosplantsoen is nog goed te noemen. De plantopzet en diversiteit is prima in orde.

Vaste planten en rozen

De vaste planten en rozen zijn recentelijk vervangen en zien er goed uit.

3.5 Kansen en knelpunten

Kansen

- De nieuwe groenstructuur kan identiteit brengen aan de straten. Nu zijn de straten allemaal rommelig ingericht en is een hiërarchie niet te vinden. Iedere straat kan zijn eigen bomensoort krijgen;
- Het reorganiseren van groen biedt ook een unieke kans om dit in combinatie te doen met de gewijzigde parkeerbehoefte;
- Het opzet van het groen in de woonwijk is veelvormig en kleurrijk en draagt bij aan het karakteristieke woonerf;
- De kwaliteit in de openbare ruimte kan in zijn geheel verbeterd worden bij de aankomende herinrichting;
- Opknappen schoolpleinen;
- Wens groen lint tussen het Haaldersbroek en Zaanse Schans;
- Verhoging van de waterkwaliteit is nuttig voor de leefomgeving van de woonwijk en de ontwikkeling van flora en fauna. Mogelijkheden zijn er in de vorm van beheersing van gebiedsvreemd water en natuurlijker beheer van de watergangen;
- Doordat de huidige bodemgesteldheid een beperkende factor vormt voor de boomgroei kan er bij een herinrichting bodemverbeterende groeiomstandigheden toegepast worden;
- Ecologisch verbinden van de Zaan (bij de Kuil) met het Jagersveld;
- Sterkere (ecologische) verbinding tussen het Jagersveld en de woonwijk.

Knelpunten

- Hoge onderhoudskosten, door het vele snippergroen;
- Waterlopen zijn moeilijk te onderhouden;
- Verhogen van het maaiveld zal ertoe leiden dat sommige bomen, met name de jonge aanplant, afsterven.

4. Groenvisie

4.1 Algemeen

Deze visie beschrijft de visie voor de groenstructuur voor de wijk 't Kalf voor een periode van 10 jaar. De visie biedt handvatten en dient als toetsingskader voor huidige en toekomstige ingrepen in het groen. De kansen en knelpunten voortkomend uit de ruimtelijke analyse, de groeninventarisatie en de vigerende beleidsdocumenten vormen de basis voor deze visie.

4.2 Algemene visie wijk

De ontwerpideeën van de wijk, zoals bedacht in de jaren zeventig van de vorige eeuw, voor een gevarieerd woonmilieu met een eigen karakter en identiteit en bijbehorende groenstructuur vormen het uitgangspunt voor de visie. De kleinschaligheid zal op onderdelen van 't Kalf teruggebracht worden tot grotere eenheden omdat dit de kwaliteit en identiteit van de openbare ruimte ten goede komt. Belangrijke overweging hierbij vormt ook dat het bijbehorende onderhoud van de diverse kleinere groenonderdelen veel tijd en geld kost.

Hoewel de opzet van de wijk en de groenstructuur geen afgeleide van het landschap zijn, kan het aanwezige landschap niet ontkend worden. De waterstructuur loopt vanuit het landelijk gebied de woonwijk in. De relatie met het aangrenzende landschap zal op bepaalde punten in de wijk nog verder versterkt worden. Te creëren zichtlijnen en een aangepast assortiment van bomen, heesters en onderbegroeiing zullen deze relatie versterken. Met name langs de hoofdstructuur in de wijk (openbaar toegankelijke oevers en gebiedsontsluiting) zal beplanting, die hier van nature voorkomt, een bijdrage leveren aan het landelijke en groene en waterrijke karakter van de wijk. Deze structuur moet de duurzame structuur van de wijk vormen. De beplanting bij speelplekken, parkeerterreinen en overige delen van de wijk zorgen voor de identiteit van de deelgebieden binnen 't Kalf. Daarnaast zal de openbare ruimte rond het winkelcentrum en het scholencomplex een geheel eigen uitstraling krijgen.

Legenda

Versterken laanstructuur
Dr. H.G. Scholtenstraat

Behouden en versterken
zichtlijnen op het water en
het aangrenzende landschap

Aanvullen groenstructuur
langs langzaam
verkeersroute

Behouden en versterken
bomenrij langs Oude Zwan

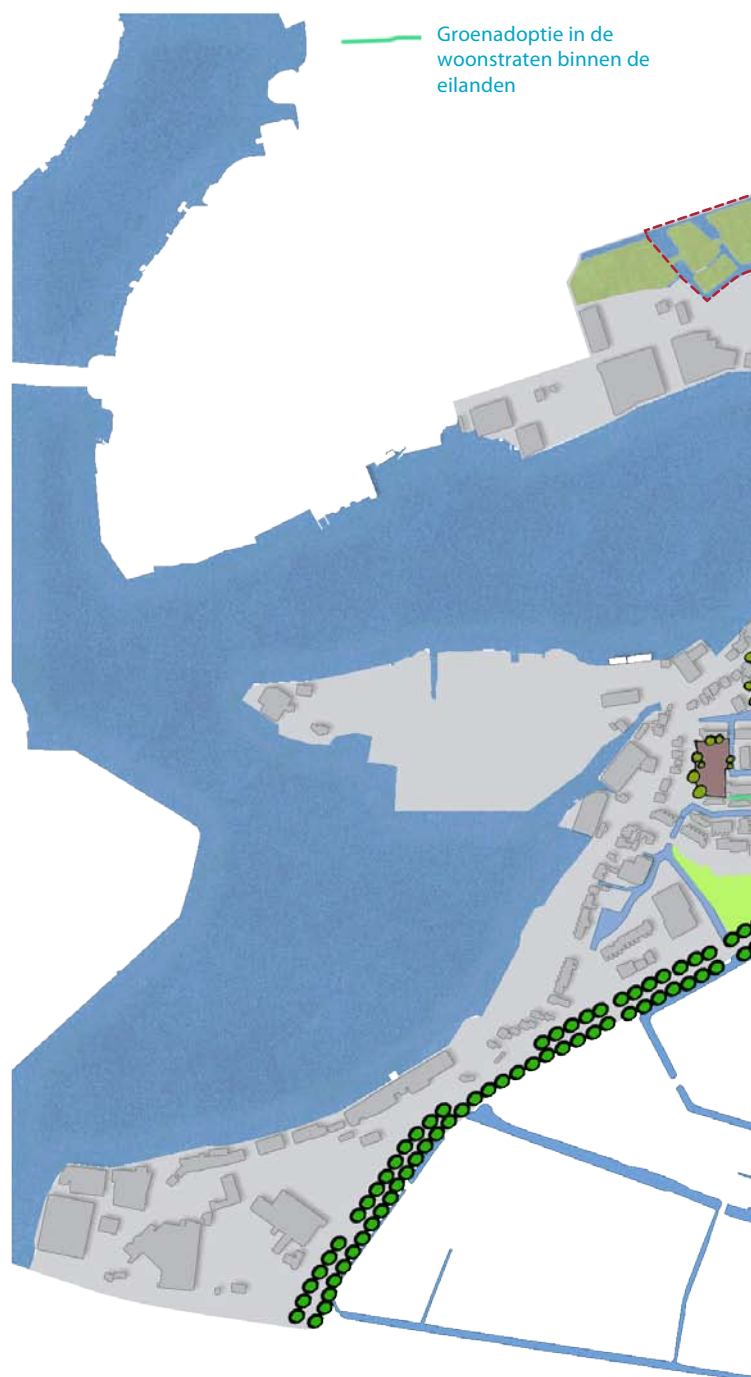
Verspreid staande bomen
rond parkeerterreinen

Groene plekken aan de
waterkant binnen de
eilanden

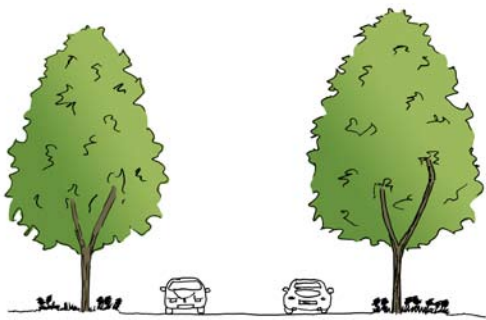
Groenadoptie in de
woonstraten binnen de
eilanden

- Geconcentreerde groenplekken bij parkeerterreinen
- Versterken recreatieve verbindingen met het buitengebied
- Hoogwaardige inrichting rond het centrumgebied en school
- Versterken groen en landelijk karakter langs infrastructuur (Hollands Diep, De Waal, de IJssel en Bolksbeek)
- Behouden cirkelvormige ruimte met bomen en beplanting
- Ruw/bloemrijk gras en verspreid staande bomen versterken het landelijke en ruige karakter langs watergangen
- Versterken groenstructuur aan randen van de parkeerterreinen
- Trapveldjes
- Begeleiden van langzaam verkeersroute met voorjaarsbloeiende bomen
- Speelveldjes voorzien van voorjaarsbloeiende bomen
- Contour beschermd dorpsgezicht Haaldersbroek

figuur 10
Groenstructuurvisie 't Kalf

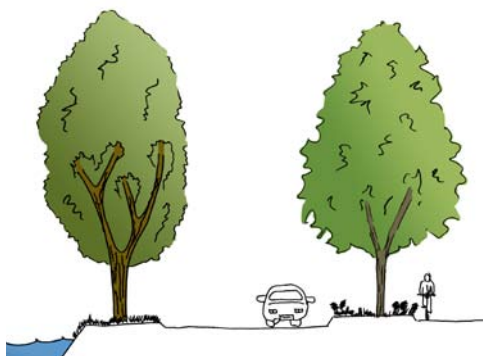
Doorsnede A-A'

Doorsnede B-B'

Doorsnede C-C'

Doorsnede D-D'

4.3 Groenvisie per bouwsteen

De geschetste groenvisie wordt in deze paragraaf verder uitgediept.

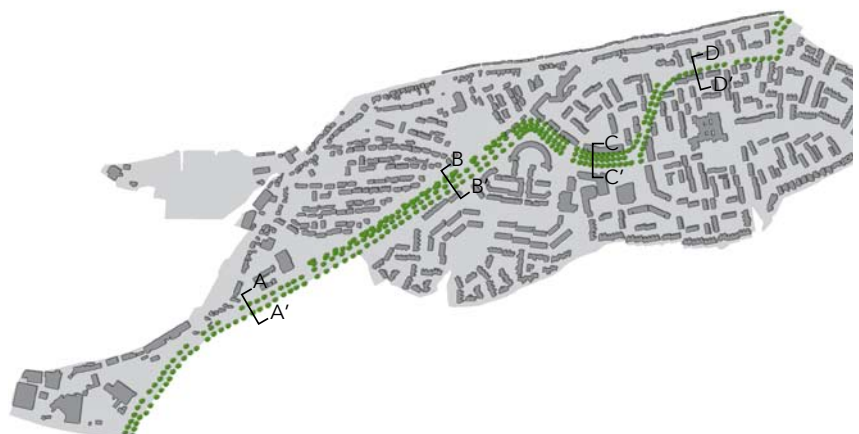
Hoofdgroenstructuur langs gebiedsontsluitingsweg

Dr. H.G. Scholtenstraat-Rijn-Waal

Laanstructuur als groene dooradering

Als centrale ontsluitingsweg van de wijk zou de weg als zodanig één duidelijke herkenbare structuur moeten hebben. Niet alleen het verkeerskundige profiel maar ook wat betreft de beplanting. Zodoende zou deze weg onderscheidend zijn in beplanting en profiel ten opzichte van de andere wegen van 't Kalf.

- Versterken van begeleidende beplanting langs de Dr. H.G. Scholtenstraat-Rijn-Waal door een karakteristieke laanstructuur.
- Bij herplant of aanleg nieuwe beplanting is de laanstructuur in de totale inrichting van de openbare ruimte leidend.
- Bomen staan aan beide zijden van de weg. Alleen het oostelijke deel van de Waal zal bestaan uit een enkelzijdige rij bomen. De aangrenzende waterkant zal begeleid worden door knotbomen
- Seizoensbeleving: in de zomer
- Assortiment bomen: 1e orde met een ronde, dichte tot half open kroon
- Plantafstand: 8-10m
- Plantverband: rechthoekverband
- Onderbeplanting ruw/bloemrijk gras

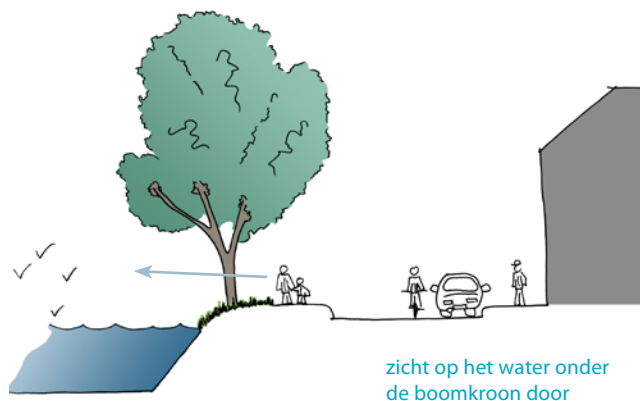
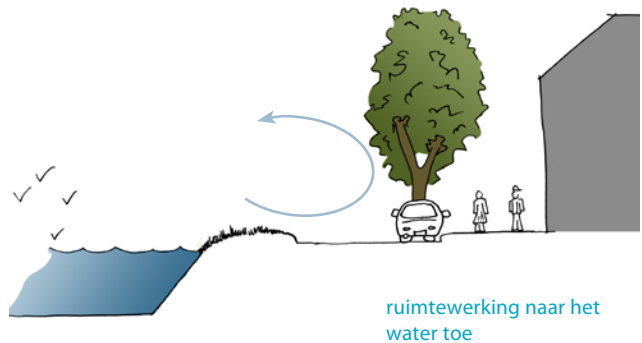
Hoofdgroenstructuur langs historisch lint

Lint 't Kalf

Lint met zicht op de Zaan

De waterkerende functie van dorpslint 't Kalf heeft ervoor gezorgd dat het lint zich door de eeuwen heen gekenmerkt door een overwegend boomloos profiel. Hierdoor kon men vanaf 't Kalf eindeloos over de Zaan turen naar de molens van de Zaanse Schans of op het schiereiland Hemmes. Dit enigszins verloren gegane beeld dient hersteld te worden.

- Snoeiwerkzaamheden onderbegroeiing van de dichte bosschages langs de Zaan
- Daar waar ruimte is aan de zijde van de bebouwing is, kan nieuwe beplanting geplant worden of de bestaande bomen vervangen worden als dat nodig is.
- Seizoensbeleving: in de zomer
- Assortiment bomen: 1e orde die waterminnend zijn en een natuurlijke groeivorm of knotvorm hebben
- Onderbeplanting: 70% bestaat uit ruw/bloemrijk gras, 30% uit gras

Verwijderen lage beplanting en handhaven enkele bomen

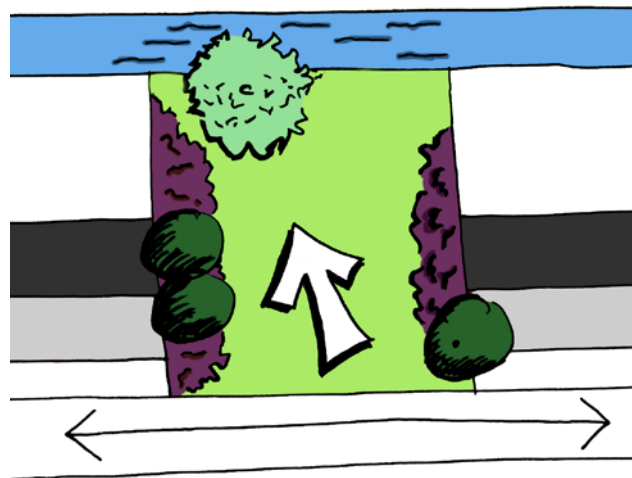
Groenstructuur rond de eilanden

Het water met de bijbehorende, in privébezit zijnde, oevers bepalen de structuur. Het groen concentreert zich langs de waterstructuur in kleine elementen veelal gecombineerd met speelelementen. Daarnaast vormen de parkeerhoven grote groenelementen aan het begin van de wijk. Voor bewoners moet de mogelijkheid geboden worden om groen te kunnen adopteren om het straatbeeld te verfraaien.

Groene plekken aan de waterkant

Door de groene randen en de juiste accenten wordt de aandacht naar de oever getrokken.

- Assortiment bomen: 1^e orde als accent (waterminnend), overige bomen in de ruimte 2^e-3^e orde
- Bomen staan verspreid over de ruimte, met een accent aan de oeverzijde
- Openbaar toegankelijke oevers
- Heesterbeplanting langs de randen ter afscherming van de diversiteit aan schuttingen van tuinen of "vergroening" van de gevelwanden
- Accenten (bloei, bladkleur, enz.) in de diverse seizoenen
- Hoogte heesters: tot 2.5m hoog

schets groene plek aan de waterkant met het accent op de boom bij het water

figuur 11

Visie eilanden

- Versterken laanstructuur Dr. H.G. Scholtenstraat
- Behouden en versterken zichtlijnen op het water en het aangrenzende landschap
- Versterken groenstructuur langs langzaam verkeersroute
- Behouden en versterken bomenrij langs Oude Zwan
- Verspreid staande bomen rond parkeerhoven
- Groene plekken aan de waterkant binnen de eilanden
- Groenadoptie in de woonstraten binnen de eilanden

Parkeerhoven

Het landelijke karakter van het eilandenplan komt ook terug in de beplanting van het parkeerterrein.

- Zicht op de aanwezige waterstructuur
- Randen hebben een landelijk/natuurlijke uitstraling van ruig gras met fluitenkruid en groot hoefblad bij de oeverzijde
- Bomen staan verspreid over het terrein
- Assortiment bomen: diversiteit in grootte (1^e – 3^e orde), kroondichtheid en kleur
- Er bevinden zich geen heestervakken in deze ruimten

geen heesters maar gras langs de oevers van watergangen/zorgen

Overige beplanting

De woonstraten hebben een boomloos profiel. Particulier groen bepaald het groene beeld van de straat.

- Uitstervingbeleid van de bomen in het straatprofiel
- Stimuleren van “groene” bewonersinitiatieven binnen het straatprofiel

oever met een natuurlijke uitstraling

Groenstructuur noord

Buurtontsluitingsweg, de Waal

De groenstructuur van de weg is van ondergeschikt belang aan de wijkontsluitingsweg. De structuur maakt wel onderdeel uit van het groene, duurzame raamwerk.

- Bomen staan verspreid over de ruimte langs de weg
- Assortiment bomen: 2^e en 3^e orde Zaanse standaard met een variërende kroonvang (niet al te breed). Wel een open kroonstructuur.
- Assortiment: heesters, Zaanse standaard

Waterstructuur

Bomen concentreren zich langs de watergang maar staan verspreid over de ruimte.

- Bomen concentreren zich niet langs de watergang maar staan verspreid over de ruimte
- Assortiment: bomen van de 1^e - 2^e orde met een variërende kroonvang die waterminnend zijn
- Gras: 70% bestaat uit gras, 30% uit ruw/bloemrijk gras

Parkeerhoven ten noorden van de Waal en ten westen van Ramsbeek

Groen (bomen en heesters) concentreert zich in grote eenheden aan de randen van de parkeerhoven en vormen accenten in de buurt.

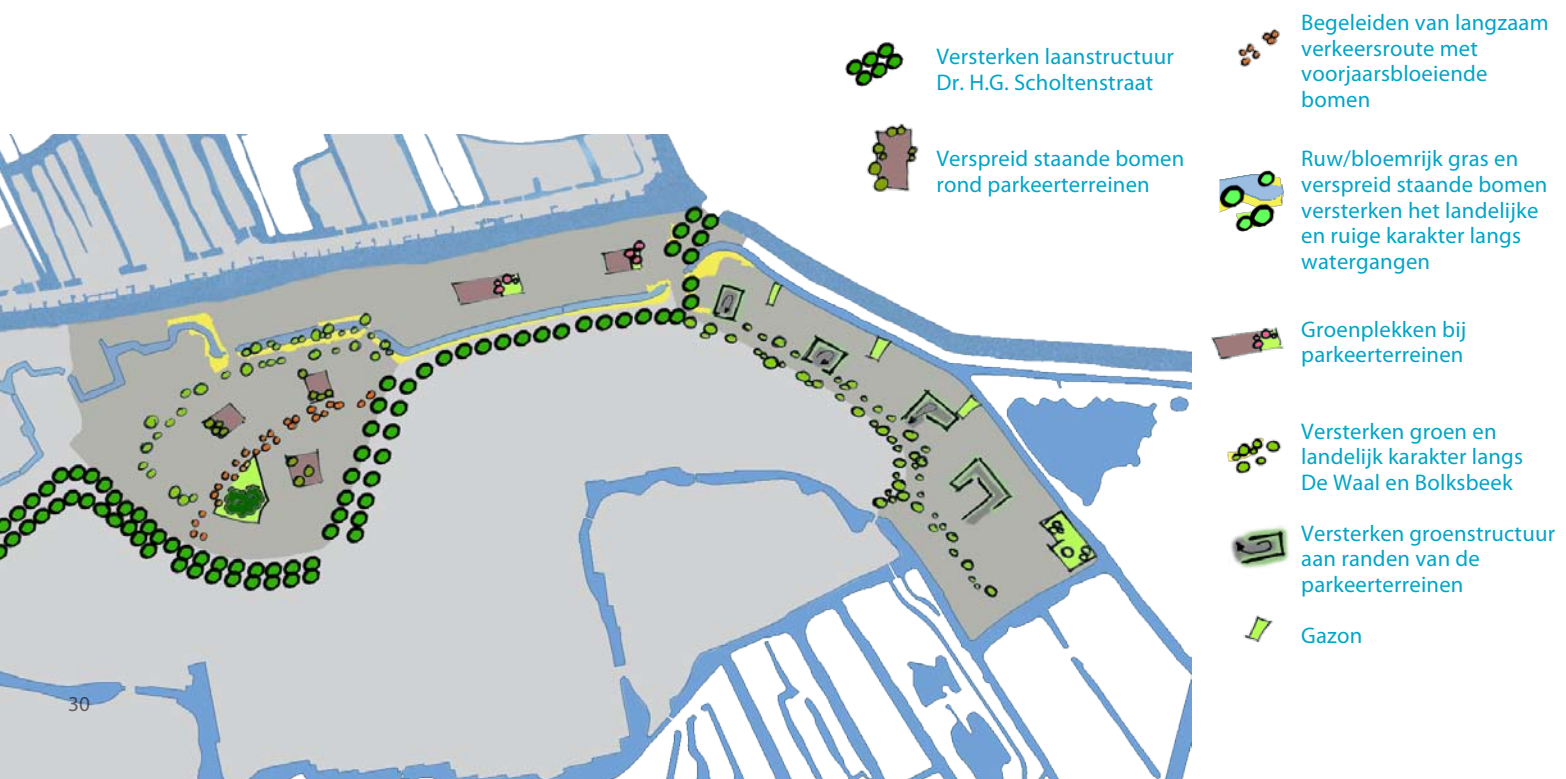
- Assortiment bomen: 2^e orde met een variërende kroonvang
- Seizoensbeleving bomen: in het voorjaar / najaar of een kenmerkende bladkleur
- Assortiment heesters: Zaanse standaard variërend per hof. Hoogte heesters tot 2m

Parkeerhoven ten noorden van de Waal en ten oosten van Ramsbeek

Parkeerhoven worden omsloten door lage heesterbeplanting met verspreid staande bomen.

- Assortiment bomen: 2^e en 3^e orde met een variërende kroonvang
- Seizoensbeleving bomen: in het voorjaar / najaar of een kenmerkende bladkleur
- Assortiment heesters: Zaanse standaard variërend per hof. Hoogte heesters tot 1m

figuur 12
Visie Noord

Groenstructuur zuid

Buurtontsluitingsweg Hollands Diep

De weg wordt grotendeels begeleid door een watergang met een natuurlijk karakter van gras en verspreid staande bomen. Voor een uniform beeld zal het assortiment van de oevers ook aan de andere zijde van de weg toegepast worden. De groenstructuur langs het Hollands Diep maakt onderdeel uit van het groene, duurzame raamwerk.

- Bomen staan verspreid over de ruimte
- Locatie afhankelijk van de ruimte
- Assortiment: bomen van de 1^e en 2^e orde met een piramidale kroon.
- Daar waar de weg niet meer begeleid wordt door de watergang dient het karakter zoals beschreven in het voorgaande gecontinueerd te worden. Zodoende wordt het doorgaande karakter van de weg en de eenvoud ervan benadrukt.

Waterstructuur

Water is een belangrijk element in de wijk en zou te allen tijde zoveel mogelijk aanwezig moeten zijn. Het beeld langs de watergang varieert van open delen met verspreid staande bomen tot besloten delen.

- Bomen staan verspreid over de ruimte
- Assortiment: bomen van de 1^e en 2^e orde (waterminnend) met een natuurlijke groeivorm of knotvorm
- Assortiment bosplantsoen: verrijkt inheems met een hoogte tot 2.5m
- Creëren zichtlijnen op het water
- Gras: 70% bestaat uit gras, 30% uit ruw/bloemrijk gras

Parkeerhoven

Door het rustige/landelijke karakter van de ontsluitingsweg worden de aftakkingen naar de woonerven verbijzonderd met heestervakken en bomen op de hoekpunten. Daarnaast benadrukt het groen de ronde vorm aan het einde van de parkeerplaatsen.

- Assortiment bomen (accentuering): 2^e - 3^e orde met een piramidale kroon
- Assortiment heesters accentuering ronde vorm: Zaanse standaard tot 1.5m hoog

openheid creëren in dichte bosschages

figuur 13
Visie Zuid

Versterken laanstructuur
Dr. H.G. Scholtenstraat

Behouden en versterken
zichtlijnen op het water

Versterken groen en landelijk
karakter langs Hollands Diep

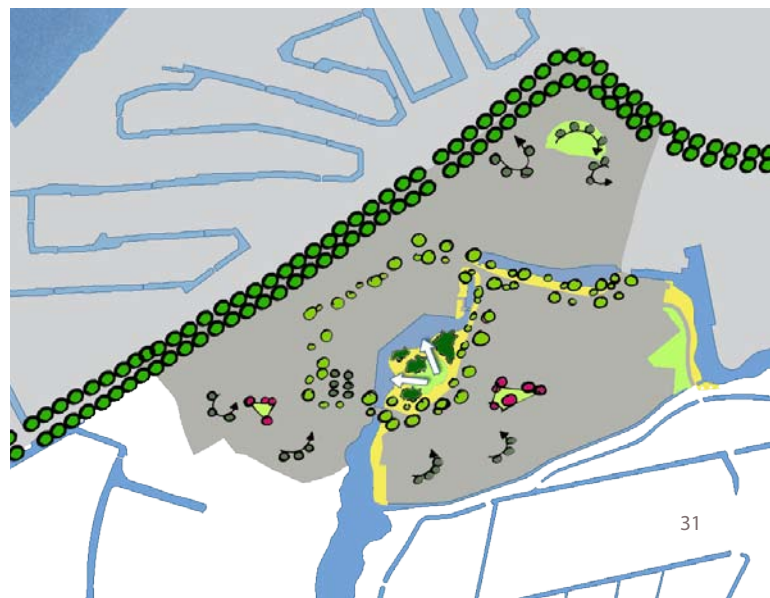
Ruw/bloemrijk gras en
verspreid staande
bomen versterken het
landelijke en ruige
karakter langs
watergangen

Behouden
cirkelvormige ruimte
met bomen en
beplanting

Speelveldjes voorzien
van voorjaarsbloeiende
bomen

Groenstructuur oost

De groenstructuur concentreert zich langs de ontsluitingswegen Rijn/Waal en IJssel de langs de aanwezige waterstructuur in de wijk en het aangrenzende Jagersveld. De beplanting langs deze lijnvormige elementen geeft de wijk een landelijk en groen karakter en versterkt de relatie tussen woonwijk en buitengebied. De beplanting rond de parkeerterreinen heeft een hele andere uitstraling. Daarnaast bevinden in dit gebiedsdeel zich de centrale voorzieningen welke een geheel eigen uitstraling krijgen.

Gebiedsontsluitingsweg IJssel

De weg wordt gekenmerkt door een breed groen landelijk profiel van ruig gras/ bloemrijk gras met verspreid staande bomen.

- Assortiment bomen: 1^e - 3^e orde die aansluit bij de beplanting van het aangrenzende Jagersveld. Diversiteit in kroondichtheid en omvang
- Solitaire bomen worden afgewisseld door meerstammige bomen
- Aangrenzende groenstructuur van bijvoorbeeld parkeerterreinen dient ondergeschikt te zijn aan de gebiedsontsluiting
- Gras: 70% bestaat uit gras, 30% uit ruw/bloemrijk gras

Parkeerterreinen langs de IJssel

De terreinen maken qua beleving onderdeel uit van de groenstructuur langs de gebiedsontsluitingsweg. De vorm van deze terreinen wordt versterkt door de groenstructuur langs de randen.

- Assortiment bomen: 1^e - 3^e orde die aansluit bij de beplanting van het aangrenzende Jagersveld. Diversiteit in kroondichtheid en omvang
- Solitaire bomen worden afgewisseld door meerstammige bomen
- Assortiment heesters: Zaanse Standaard variërend per terrein. Hoogte tot 2m
- Gras: 70% bestaat uit gras, 30% uit ruw/bloemrijk gras

Parkeerterreinen langs de Rijn/IJssel

De entrees naar de woningen en de parkeerterreinen die aantakken op de Rijn/IJssel zullen door hun eigen vorm en groenstructuur duidelijk onderscheidend zijn van de groenstructuur langs de hoofdontsluitingsweg. De ingang naar het parkeerterrein vormt een duidelijke entreefunctie.

- Assortiment bomen: 2^e – 3^e orde Groene Zaanse standaard met een variërende kroon omvang
- Seizoensbeleving bomen: in het voorjaar / najaar of een kenmerkende bladkleur
- Assortiment heesters: Zaanse Groene standaard, variërend per terrein met een hoogte tot 2m
- Seizoensbeleving heesters: in de zomer

figuur 14
Visie Oost

Gebiedscentrum (winkelcentrum, sporthal en school)

Door de centrumfunctie voor de wijk, is de openbare ruimte aangewezen als speciale plek. Het gebied kenmerkt zich door een aantrekkelijke inrichting door middel van hoogwaardige materialen. Ook het groen vervult hierin een belangrijke rol.

- Assortiment bomen: 1e - 3e orde
- Seizoensbeleving heesters: gehele jaar
- Assortiment heesters: "luxer" assortiment
- Extra groenelementen: de openbare ruimte verrijken met vaste planten of éénjarige bloeiende planten in bakken.
- Gras: intensief gemaaid gazon

Groenstructuur beschermd dorpsgezicht Haaldersbroek

Het water met de bijbehorende oevers bepalen de structuur van het beschermde dorpsgezicht. Knotbomen staan verspreid langs de oevers. Het groen concentreert op particulier terrein. De Haaldersbroekerdwarsstraat kenmerkt zich door een boomloos profiel. De Kalverpolder heeft een open karakter. De enige beplanting in de polder wordt gevormd door kavelgrensbeplanting of staat op particulier terrein.

- Bomen staan verspreid langs de oever
- Geen bomen in het profiel van de Haaldersbroekerdwarsstraat
- Assortiment bomen: 1e - 3e orde, waterminnend, geknot
- Oevers openbare zijde: intensief gemaaid gazons
- Oevers privé zijde: houten beschoeiing

4.4 Groenvisie per groenelement

Bomen	rond de 3400 stuks
Gemaaid gazon	35%
Ruig/bloemrijk grasland	30%
Heesters	20%
Bosplantsoen	12%
Vaste planten en rozen	3%

Bomen

De opbouw van de woonwijk en de druk op de openbare ruimte zullen er voor zorgen dat er in het toekomstbeeld van 't Kalf minder bomen in de wijk staan dan dat nu het geval is. De compensatie zal plaatsvinden in delen van het Jagersveld. Om de natuurlijke uitstraling van de watergangen te benadrukken zullen er veel waterminnende soorten worden toegepast. De meer stedelijke delen zoals woonstraten, parkeerhoven en pleinen zullen voorzien worden van een ander assortiment waardoor er een duidelijk verschil in beeld ontstaat.

Gras

De oevers langs de waterlopen zullen voorzien worden van een ruiger karakter door aangepast assortiment en/of lagere onderhoudsfrequentie. De oevers in Haaldersbroek blijven bestaan uit intensief gemaaid gazons net als de overige oppervlakten aan gazon in de wijk.

Heesters

In contrast met de landelijke uitstraling zal binnen de wijk heesterbeplanting voorkomen. Afhankelijk van het karakter van het gebied zal er in meer of mindere mate heesters worden toegepast.

Bosplantsoen

Bosplantsoen versterkt het landelijke karakter en zal zich met name aan de randen van de wijk manifesteren. Binnen de wijk zal dit op plekken langs de watergangen enigszins voorkomen maar het overgrote deel van de wijk is bosplantsoen arm.

Vaste planten/bollen/rozen

Het centrumgebied is de plek waar deze elementen een plek zullen krijgen om zodoende van dit gebied een aantrekkelijk geheel te maken. Daarnaast worden overige accentplekken in de wijk voorzien van dit assortiment.

gemeente Zaanstad
Afdeling Ruimtelijke Kwaliteit

Stadhuisplein 100, 1506 MZ Zaandam
Postbus 2000, 1500 GA Zaandam

T 14 075
antwoord@zaanstad.nl
www.zaanstad.nl

